

Branka Benčić

TELEVIZIJA KAO MEDIJ UMJETNIKA / TELEVIZIJA KAO UMJETNIČKI MEDIJ

Kontinuiteti, prijelomi, transformacije, promjene

U cjelokupnom kulturnom prostoru bivše SFRJ možemo pratiti i prepoznati neke kontinuitete i anticipacije odnosa produkcije kino klubova i pionirskog rada sa videom. Od sedamdesetih godina 20. stoljeća eksperimentalni, amaterski alternativni film i video umjetnost dijele sličnu povijest, nastaju u istim ekonomskim, društvenim i kulturnim kontekstima, dijele bliže proizvodne uvjete (kinoklubova ili radionica), razvijaju se unutar mogućnosti koje pruža dostupna kinematografska, televizijska ili video oprema, te nastaju kao reakcija na sa jedne strane predstavljajući i narativni film, a sa druge na televiziju kao komunikacijski masovni medij, ili se formiraju oko medijskih istraživanja i preispitivanja medijske samovijesti. Brzo privlačivče videa kao nove forme odvaja se u entuzijazmom medija umjetnicima, dok se polemizira i problematizira u filmskim krugovima i prepoznaje se kao prijelomni moment - *najveće iskušerije: video ulazi na velika vrata i sada je ravnopravan s filmom.*¹

Tada novi mediji - fotografija, film i video ulaze na umjetničku scenu u okviru Nove umjetničke prakse, a različiti izrazi, postupci, eksperimenti, interes za medijska istraživanja, performativnost, govori u prvom licu, analitičko-kritički interes u odnosu na jezik umjetnosti i društveni kontekst preokupacije su generacije. Uz ulogu "medija izbora" brojnih umjetnika, video smjesta uo u tok eksperimentalnog procesa 1960-ih i 1970-ih godina.

Video je od marginalne pozicije sa svojih početaka, doživio disperziju naprije u vrijeme razvoja televizijske prijenosne video opreme, te kasnije booma digitalne tehnologije. Njegova

1. Ivan Faktor: *Prvi program*, c/b fotografija, 1980.

2. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

3. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

4. DV NIKT: *City Plasma* (14:16) 1990.

5. DV NIKT: *Private Eyes* (7:47) 1989.

6. TV Galerija: *Ogledi o modernoj umjetnosti* (34:34) 1987.

7. Zemira Alajbegović, Neven Korda (ZANK / Borghesia): *Tako mladi* (30:50) 1985.

8. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

9. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

10. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

11. Ivan Faktor: *Prvi program*, c/b fotografija, 1980.

12. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

13. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

14. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

15. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

16. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

17. Zemira Alajbegović, Neven Korda (ZANK / Borghesia): *Tako mladi* (30:50) 1985.

18. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

19. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

20. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

21. Ivan Faktor: *Prvi program*, c/b fotografija, 1980.

22. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

23. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

24. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

25. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

26. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

27. Zemira Alajbegović, Neven Korda (ZANK / Borghesia): *Tako mladi* (30:50) 1985.

28. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

29. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

30. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

31. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

32. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

33. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

34. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

35. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

televizije, uključujući i prve radove sa televizijskom grafikom, kompjutorima i vizualnim istraživanjima u Hrvatskoj povezujemo sa manifestacijom Nove tendencije (NT 4, 1968; Tendencije 5, 1973), zatim FAVIT-om (Film, audio-vizualna istraživanja, televizija, 1971) Vladimira Peteka, dok su prve radionice videa poput onih 1976. p. u Motovu iu li Bđu, gdje su potrebnu tehničku opremu dopremale strane galerije (Galeria del Cavallino, Galerie Krinzinger) bila mjesta na kojima su nastali neki od antologijskih video radova, a Trigon 1973 u Grazu, pozicionirao se kao ključna izlozba video umjetnosti u ovom dijelu Europe.

Od sedamdesetih godina korištenjem tehnološke video, interesom za multi-mediju, "proširene medije", umjetnost performansa i u prvom licu, analitičko-kritički stav u odnosu na umjetnost i društveni kontekst dolazi do promjene umjetničke kartografije.

Video *Osobni rezovi* Sanje Iveković bio je emitiran 1982, godine na jugoslavenskoj nacionalnoj televiziji, na kanalu TV Zagreba, u emisiji posvećenoj filmu "3, 2, 1 kreni!" Tako su emitiranjem na javnoj televiziji *Osobni rezovi* postali "javni rezovi", a rezanje kroz tkivo javnosti, u umjetničkoj praksi Sanje Iveković u nizu privatnih, osobnih, "ne-javnih" radova – fotografskih radova, performativnih medija, u kojima je dao nov smisao i omogućio različita čitanja umjetnički rad. Produkt je društva meta medija koje reciklira postojeće medijske slike, u prostoru koji je zasićen crossoverima, hibridnim žanrovima, a prestavlja i autoreferensko putovanje prostorom suvremene audiovizualne vrslike i niske, estlike i popularne kulture, u simboličkoj areni remiksnih vrijednosti.

Kao umjetnik koji je usmjerio i odredio načine na koje danas razumijemo i prepoznajemo umjetnički rad sa medijskim videom i televizijom, u kojeg smisao i omogućio različita čitanja, pojavljuje se Dalibor Martinis, na izložbi višestruko zastupljen, a njegov rad, utjecaj i odjeci, direktno ili indirektno obuhvaćaju razdoblje koje se proteže više od trideset godina, između 1978. i 2010. I zauzima niz 'etapa' i interesa obuhvaćenih ovom izložbom, od *Silka je virus* (1983), *Dnevnik* (2009) do *Dalibor Martinis talks to Dalibor Martinis* (2010), Osim toga Martinisov *Hladni poljubac* (1978) i *Mrtva priroda* (1974)

1. Vladimir Andelković (Bez naslova), u 25. MAFAF, Pula, 1990.

2. Frederic Jameson: *Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism*, Duke UP, 2005 (11. izdanje)

3. Tihomir Milovac, *Insert, retrospektiva hrvatske video umjetnosti*, katalog izložbe (ur. Tihomir Milovac, MSU Zagreb, 2010.

4. Marina Vucilin, katalog retrospektivne izložbe Ivana Faktora *Prvi program*, galerija Klovičevi dvori, Zagreb, 2010.

5. Bojana Pejić: *Javni rezovi*, dostupan na: http://www.kulturpark.hr/kontenenti/javni-rezovi

6. Silvia Eitlbauer: *Osobni rezovi*, Zapis, bilten Hrvatskog filmskog saveza br. 34, 2001.

7. Nada Borčić: *Dalibor Martinis – javne tajne*, MSUOrnimedia, 2006.

8. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

9. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

10. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

11. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

12. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

13. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

14. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

15. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

16. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

17. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

18. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

19. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

20. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

21. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

22. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

23. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

24. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

25. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

26. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

27. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

28. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

29. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

30. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

31. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

32. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

33. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

34. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

35. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

36. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

37. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

38. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

prisivajuju televiziju (televizor) kao umjetnički predmet u kontekstu proširenog polja skulpture i instalacije, no upravo je *Silka je virus* ponudio okvir za pitanja o (hiper)produkciji, distribuciji, protoku informacija i silka kakav omogućava medij televizije i formiranje kritičkog i analitičkog odnosa prema njemu. U kontekstu koji odgovara ideji "data recovery" kao dijelu procesa opremu dopremale strane galerije (vratiti fragmente događaja, aktivnosti ili situacija koje su nestale u zaboravu Dalibor Martinis vraća se nekim svojim ranijim radovima i intervenciu u smislu rekonstrukcije ili intervencije u sustav. U *Dnevniku* iz 2009 to je tv dnevnik iz 1974 godine, a u radu *Dalibor Martinis talks to Dalibor Martinis* izvedenom (HTV, 2010) u emisiji "Drugi format", sastavni dio (inovog) rada u formi video intervjua čini video dokumentacija performansa iz 1978. izvedenog pred publikom u Western Front Art Centre u Vancouveru.

O ranom interesu za tehnologiju koja nije bila ekskluzivno predviđena za umjetnički izraz, Dalibor Martinis tvrdi... *nisam je tada ni vidio toliko kao medij, već kao otvoren i teritorij koji još nije bio označen koordinatama, zakonitostima, estetikom, pa ni tržištem.*²

1. Vladimir Andelković (Bez naslova), u 25. MAFAF, Pula, 1990.

2. Frederic Jameson: *Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism*, Duke UP, 2005 (11. izdanje)

3. Tihomir Milovac, *Insert, retrospektiva hrvatske video umjetnosti*, katalog izložbe (ur. Tihomir Milovac, MSU Zagreb, 2010.

4. Marina Vucilin, katalog retrospektivne izložbe Ivana Faktora *Prvi program*, galerija Klovičevi dvori, Zagreb, 2010.

5. Bojana Pejić: *Javni rezovi*, dostupan na: http://www.kulturpark.hr/kontenenti/javni-rezovi

6. Silvia Eitlbauer: *Osobni rezovi*, Zapis, bilten Hrvatskog filmskog saveza br. 34, 2001.

7. Nada Borčić: *Dalibor Martinis – javne tajne*, MSUOrnimedia, 2006.

8. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

9. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

10. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

11. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

12. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

13. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

14. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

15. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

16. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

17. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

18. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

19. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

20. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

21. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

22. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

23. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

24. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

25. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

26. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

27. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

28. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

29. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

30. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

31. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

32. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

33. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

34. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

35. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

36. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

37. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

38. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

39. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

40. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

41. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

42. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

43. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

44. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

45. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

46. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

47. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

48. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

49. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

50. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

51. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

52. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

53. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

54. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

55. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

Aleksandra Sekulić

ANTICIPACIJA

1. Ivan Faktor: *Prvi program*, c/b fotografija, 1980.

2. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

3. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

4. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

5. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

6. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

7. Zemira Alajbegović, Neven Korda (ZANK / Borghesia): *Tako mladi* (30:50) 1985.

8. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

9. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

10. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

11. Sanja Iveković: *Osobni rezovi*, video, c/b i boja, 1982. (3:35)

12. Tomislav Gotovac: *Gledanje televizi-je*, 1980. (fotografija; Milo Vesović)

13. Dalibor Martinis: *Image is a Virus*, video, 1983 (20)

14. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

15. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

16. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

17. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

18. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

19. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

20. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

21. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

22. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

23. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

24. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

25. Dalibor Martinis: *Dnevnik*, video, 2009 (22)

26. Dalibor Martinis: *D*

VIDEO, TELEVIZIJA, ANTICIPACIJA VIDEO, TELEVISION, ANTICIPATION

Kustoskinje/curators:
Branka Benčić, Aleksandra Sekulić

Salon Muzeja savremene umetnosti, Beograd /
Salon of the Museum of Contemporary Art, Belgrade
07. 06 - 14. 07 2013.

Pregled vijesti